

Ксенія Анатоліївна Андросович,

кандидат психологічних наук,
завідувач відділу інтелектуального розвитку
обдарованої особистості
Інституту обдарованої дитини НАПН України,
м. Київ, Україна

УДК 371.3:376.5

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРС ЯК СПОСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ СТАРШОКЛАСНИКАМИ

Представлены основные идеи автора о поддержке процесса социализации одаренных старшеклассников с помощью Интернет-сообществ. Рассмотрены концептуальные подходы к проектированию сетевого образовательного сообщества средствами Интернет-технологий для социализации одаренных школьников и удовлетворения их образовательных потребностей. Внимание акцентировано на значении для личности сопровождения в сетевом образовательном сообществе, а также выделены необходимые компетенции, которыми она должна обладать. Описаны технологический и организационный компоненты, входящие в структуру сетевого образовательного сообщества, что содействует самообразованию и самореализации личности одаренного старшеклассника.

Ключевые слова: сетевое сообщество, одаренные дети, тьютор, интерактивное обучение.

The article presents the main ideas of the author to support the process of socialization of gifted high school students using Internet-networks. Conceptual approaches to network design education community by means of Internet technologies for the socialization of gifted students and meet their educational needs. The author emphasizes the importance of such a person to accompany a networked educational community as a tutor and provides the necessary competence, which it should have. Proposed technological and organizational components included in the network structure of the educational community that promotes self-education and self-realization of a gifted high school students.

Key words: online community, gifted children, tutor, interactive learning.

Розвиток Інтернет-технологій створює умови для утворення мережеских спільнот. Кількість мережеских спільнот та їхніх учасників безперервно стрімко зростає завдяки простоті організації взаємодії. Педагогічна громадськість створює в Інтернеті мережескі педагогічні спільноти. Так, в Інтернеті функціонує Європейська Шкільна Мережа (www.eun.org).

Міжнародні мережескі спільноти було започатковано у 2004 році в Лондоні. Там пройшла перша конференція вчителів-новаторів Microsoft Forum for Innovative Teachers, у якій взяли активну участь понад 100 освітян з 45 країн Європи. Метою цього заходу було формування Міжнародної спільноти вчителів, які активно використовують у професійній діяльності інформаційні технології, а також обмін досвідом з колегами з різних країн світу. Сьогодні можна говорити, що таке співтовариство сформовано і активно діє у віртуальному просторі.

Мережеска спільнота використовує інтерактивний процес взаємодії суб'єктів за допомогою програм-

но-технічних засобів. Членів мережескої спільноти об'єднує бажання постійного і активного спілкування, оскільки у співтоваристві можна цікаво презентувати себе, знайти однодумців, друзів, колег.

Кожен користувач Інтернету, використовуючи прості інструкції, може створити сторінку у співтоваристві, власний блог або брати участь у форумі. Мережеске співтовариство освітньої спрямованості – це група ініціативних користувачів комп'ютерної мережі, які здійснюють взаємодію з метою отримання освіти, обміну досвідом, реалізації комунікативних потреб, покращення соціалізації.

Сьогодні популярністю у молоді користуються соціальні мережі, що формують їх комунікаційну культуру. На жаль, навчальні заклади не змогли запропонувати підліткам альтернативи соціальних мереж. Процес використання учнями соціальних мереж часто ігнорують у загальноосвітніх навчальних закладах. Можна стверджувати, що в освіті соціальні мережі лише створили передумови для

залучення учнів до цілеспрямованих мережевих проєктів.

Нашою метою є створення мережевого освітнього ресурсу, який об'єднав би вчителів, учнів, психологів, програмістів, вчених та методистів. Мережеве освітнє співтовариство – це віртуальне освітнє середовище насамперед необхідне учням, особливо обдарованим, які відчують потребу в додаткових знаннях та вміннях, а ЗНЗ не може їх задовольнити.

Якщо для ЗНЗ завдання створити освітнє мережеве співтовариство є складними для виконання, то входження до співтовариства може здійснити будь-який ЗНЗ, у якого є доступ до мережі Інтернет. Отже, мережеве освітнє співтовариство, з одного боку, має допомогти ЗНЗ оптимізувати навчально-виховний процес у сфері задоволення освітніх потреб обдарованих учнів, а з іншого – надати нові можливості та технології навчання, за яких значна роль відводиться освітній ініціативі учнів.

Розглянемо, якими основними рисами має володіти мережеве освітнє співтовариство, створене з метою організації віртуального освітнього простору для обдарованих старшокласників. Провідними концептуальними засадами у цьому випадку потрібно розглядати особистісно орієнтований підхід і конструктивізм, що передбачає формування творчого мислення, інтелектуальний та моральний розвиток особистості. *Конструктивізм* засновано на тому, що навчання – це активний процес, під час якого людина конструює знання на основі власного досвіду. Ідеї не пропонуються в готовому вигляді, а народжуються у процесі активного навчання. Мережеве освітнє співтовариство – це віртуальне середовище для самовизначення обдарованого старшокласника за допомогою реалізації суб'єктного досвіду життєдіяльності. Самовизначення можна розглядати як:

- процес, що відбувається в мережевому освітньому співтоваристві;
- відносини у формі просторово-часових взаємодій особистості та мережевої спільноти, що супроводжуються виникненням свідомого і емоційного оцінювання;
- мету або результат самовизначення та самоосвіти обдарованої дитини в мережевому освітньому просторі.

Зараз важко уявити залучення дитини до життя без спеціально організованого виховання. Виховання є своєрідним механізмом управління процесом соціалізації, оскільки виражає активну, життєтворчу сутність педагогічної діяльності, що полягає у регулюванні саморозвитку та самореалізації особистості обдарованої дитини [1]. Самовизначення і самореалізація обдарованого старшокласника – це знаходження місця в системі відношень на основі критеріїв, установлених у співтоваристві. Як відомо, життєве самовизначення підлітка формується у власному колі спілкування. Якщо в мережевому освітньому співтоваристві буде організовано цілеспрямоване спілкування обдарованих дітей як між собою, так і з дорослими членами

спільноти, то воно переросте в механізм виховання. Відомо, що спілкування з творчими людьми розвиває у дітей творчі здібності.

Разом із загальними особливостями соціалізації у підлітковому віці для обдарованих учнів характерні такі проблеми, як: відсутність конформізму, заглибленість у філософські проблеми, перфекціонізм, почуття незадоволеності, нереалістичні цілі, недовіра авторитету навчальному закладу. Тому виховання у мережевому співтоваристві передбачає складний процес, спрямований на розвиток телелогічної (селективної, інтерактивної) комунікації. Ця комунікація, опосередкована комп'ютерними, електронними та телематичними технологіями, що дають можливість кожному члену спільноти самостійно визначати, що, коли і як йому буде повідомлено, як і скільки він буде спілкуватися [2]. Для організації процесу навчання і виховання обдарованих старшокласників у мережному співтоваристві необхідними є тьютори. Тьютор – це ключова фігура педагогічної діяльності мережевого освітнього співтовариства. Він керує процесом виховання і навчання як діяльністю, і намагається забезпечити заплановані результати. Функції тьютора передбачають: реалізацію індивідуального походу для кожного учня – члена мережевої спільноти; ведення переписки з дітьми, з'ясування труднощів, психологічну підтримку; оперативне з'ясування та розв'язання спірних ситуацій, що виникли під час навчання і спілкування. Щоб стати ефективним тьютором мережевого співтовариства необхідно отримати нові компетенції (*tutors skills*). До них належать:

- соціальні компетенції – мережевому освітньому співтовариству необхідно запланувати час та спеціальні програми, участь в яких надає дітям можливість відчути себе частиною групи;
- уміння підвести підсумок під час організації онлайн-дискусії, синтезувати те, що говорять її учасники;
- уміння розвинути дослідницький інтерес учнів у потрібному напрямі;
- уміння оцінювати продукти/продукцію інтелектуальної діяльності обдарованих старшокласників;
- володіння інструментами організації зворотного зв'язку;
- уміння організувати формування правил спілкування у групах та стежити за їхнім виконанням;
- уміння адаптувати і створювати методичні матеріали для ефективного навчання в мережевому співтоваристві.

Тьютор повинен забезпечити підтримку учням, якщо у них з'являються технічні труднощі у навчанні і спілкуванні, а також допомогти засвоїти електронні навчальні матеріали, формуючи у дітей нові освітні компетенції.

Таким чином, сукупність базових компетенцій тьютора мережевого освітнього співтовариства істотно відрізняється від компетенцій традиційного вчителя, професіоналізм не переноситься в мережеве співтовариство, а вимагає спеціальної підготовки.

Цю підготовку можна здійснити за рахунок інформаційних ресурсів освітнього співтовариства. Більш досвідчені тьютори у власних блогах і постерах діляться досвідом. На форумах тьюторів спільноти можна обговорювати проблеми та шукати рішення.

Освіта обдарованих старшокласників у мережевому співтоваристві відбувається під час складної взаємодії особи з членами мережевого співтовариства, культурним, інформаційним та технологічним середовищем. Основним принципом є проблемна спрямованість навчання. Проблемні ситуації, дослідницькі завдання, проектні методи, можливість обліку альтернативних точок зору, дискусії, педагогіка співробітництва, експертне оцінювання результатів діяльності – усе це спрямовано на конструювання унікальних знань обдарованих учнів, які потребують специфічних технологій навчання, враховуючи інтелектуальні та психологічні особливості кожної дитини.

Аксіологічна спрямованість освітнього мережевого співтовариства полягає у спілкуванні обдарованих учнів між собою, зі вчителями та науковцями у формі співпраці. Відомо, що обдарована дитина здатна до самоосвіти, тобто до такої форми навчальної діяльності, що здійснюється самостійно, поза межами будь-якого навчального закладу та без допомоги вчителя. Слабкі сторони самоосвіти (відсутність керівництва, несистематичність) можуть компенсуватися у мережевому співтоваристві можливістю обговорення питань, що цікавлять учня з членами спільноти і супровід тьютора. У мережевому освітньому співтоваристві можна нівелювати те, що Джон Дьюї називав: «непродуктивною тратою сил» [3]. Самоосвіта вимагає від суб'єкта: бачення життєвого сенсу у навчанні; свідомої постановки цілей; здібностей до самостійного мислення, самоорганізації та самоконтролю.

Отже, мережеве освітнє співтовариство повинно мати структуру, що сприяє самоосвіті та самореалізації особистості, яку ми представляємо технологічним та організаційним компонентами.

Технологічний компонент передбачає наявність для будь-якого ініціативного користувача таких сервісів:

- просту та зрозумілу процедуру реєстрації;
- можливість підключатися до освітніх проектів, реалізованих співтовариством;
- можливість створювати блоги;
- можливість вступати в групи (спільноти), обираючи різний статус (член групи, гість, модератор);
- можливість створювати власні групи (спільноти) за інтересами;
- можливість писати і читати коментарі;
- можливість отримувати новини спільноти та індивідуальну інформацію;
- прості засоби розв'язання освітніх завдань (редактори формул, засоби обробки мультимедійної інформації тощо).

Організаційний компонент передбачає наявність:

- у співтоваристві психологів для консультування учнів як на їх запит, так і за результатами моніторингу блогів і постерів учнів – членів мережевого співтовариства;

- у співтоваристві авторитетних учителів і науковців, які у блогах або коментарях висловлюють оціночне судження за наявної проблеми, здійснюючи виховний вплив;

- на веб-порталі бібліотеки спеціальної літератури, спрямованої на розв'язання освітніх і виховних завдань;

- ролевих ігор (розроблених під керівництвом досвідчених психологів), що формують в учнів певні моделі поведінки в мережевому співтоваристві та соціумі в цілому;

- освітніх проектів та методичного супроводу учнів, які беруть участь у цих проектах;

- розробленої системи заохочень для членів мережевого співтовариства, які беруть участь у наявних проектах;

- організація тьюторами педагогічного супроводу обдарованих старшокласників.

Мережеве освітнє співтовариство, що має вищезазначені компоненти, сприяє формуванню нових знань та вмінь, а також соціальної компетенції обдарованих старшокласників. Соціальну компетентність розглядають як індивідуальний комплекс якостей характеру, знань, умінь, навичок та соціально-психологічних характеристик, що визначають рівень відносин особи та соціуму і дозволяють приймати правильні рішення у будь-яких життєвих ситуаціях [4]. Формування стійких соціальних компетенцій допоможе розв'язати складне завдання *соціалізації обдарованих дітей*.

Технологічні особливості мережевого співтовариства впливають не лише на відбір змісту, але і на його структурування. Теоретична частина змісту освіти повинна використовувати технологію гіперпосилань, а для мережевого співтовариства необхідно використовувати інтерактивні програмні оболонки, що дозволяють коментувати, обговорювати, цитувати тощо. Цінним в освітньому мережевому співтоваристві є гнучкість, тобто можливість вибору способу і часу навчання. Перевага веб-технологій у навчанні полягає в тому, що веб-дизайнери створюють освітнє середовище, що стимулює формування когнітивного аспекту навчання та сприятливих умов для реалізації комунікативних потреб.

Будь-яке мережеве співтовариство – це система, що самоорганізовується, однак, незважаючи на це, адміністрація інформаційного ресурсу повинна взяти на себе організацію науково-методичного та технологічного забезпечення діяльності мережевої спільноти. Протягом певного часу на ресурсі сформується база обдарованих старшокласників, бази освітніх установ та вчителів, які працюють з обдарованими учнями.

Окрім можливості створити особисту сторінку і блог у мережевому співтоваристві освітньої спрямованості значну роль може зіграти технологія портфоліо, що розробляється останнім часом. Портфоліо містить презентаційний характер для учасника мережевого освітнього співтовариства і має певну структуру (розділи документів, робіт, відгуків) [5].

Ці портфоліо можуть бути використані для формування подальшої освітньої стратегії учня. За результатами навчання, опублікованими у портфоліо, учень може претендувати на входження до мережевих проєктів, що відповідають його інтересам, рівню підготовки, організованих як певним мережевим співтовариством, так й іншими спільнотами, університетами, країнами. Портфоліо є також матеріалом для аналізу сформованості як рівня знань, умінь та навичок обдарованого старшокласника, так і рівня його соціальних компетенцій. Вони можуть бути використані для оптимізації його траєкторії навчання.

Таким чином, сучасні Інтернет-технології дозволяють проєктувати мережеві освітні співтовариства для обдарованих старшокласників, які розв'язують основні педагогічні завдання соціалізації та освіти, створюючи середовище конструювання унікальної освітньої траєкторії для кожного члена співтовариства.

Використані літературні джерела

1. *Котова И. Б., Шиянов Е. Н.* Социализация и воспитание [Текст] / И. Б. Котов, Е. Н. Шиянов. – Ростов н/Д., 1997.
2. *Печинкина О. В.* Современный этап развития медиаобразования в Финляндии [Текст] / О. В. Печинкина // Вестн. Помор. ун-та, 2008. – № 4. – С. 113–116. – (Серия: «Гуманит. и соц. науки»).
3. *Мещеряков Б. Г., Зинченко В. П.* Большой психологический словарь [Текст] / Б. Г. Мещеряков, В. П. Зинченко. – СПб., 2005.
4. *Мачехина О. Н.* Педагогические условия развития социальной компетенции старшеклассников: проектно-контекстный подход: автореф. дис. ... канд. пед. наук [Текст] / О. Н. Мачехина. – М., 2007.
5. *Полилова Т. А.* Концепция электронного портфолио [Электронный ресурс] / Т. А. Полилова. – Режим доступа: <http://schools.keldysh.ru/courses/e-portfolio>. – Загл. с экрана.

